

Tószegi Zsuzsanna

„Aki tisztséget kapott, töltsse be tisztségét,
aki tanító, tanítson”¹

Interjú Barátné Hajdu Ágnessel,
az Eötvös Loránd Tudományegyetem
tanszékvezető egyetemi professzorával,
a Magyar Könyvtárosok Egyesülete elnökével

A 2020. év két kimagasló sikerrel kezdődött Barátné dr. Hajdu Ágnes számára: 2020. január 15-én a köztársasági elnök egyetemi tanárrá nevezte ki, majd nemzeti ünnepünk, március 15. alkalmából a Magyar Érdemrend lovagkeresztje kitüntetésben részesült a könyvtártudomány területén folytatott több évtizedes kutatói-oktatói munkája, valamint a hazai és nemzetközi könyvtáros szakmai szervezetekben betöltött jelentős szerepe elismeréseként.

– A könyvtári szakterületen szinte példa nélkül álló teljesítményéhez a lap olvasói és a magam nevében gratulálok. Hogyan élte meg e rangos kitüntetések?

– Elmondhatatlanul jólesett, amikor Kiszl Péter, a *Könyvtár- és Információtudományi Intézet* igazgatója fölvetette az ötletet, hogy indítsuk el az egyetemi tanári kinevezésre szóló pályázatot. Ő és a kollégák végig bátorítottak, biztattak, támogattak. Való igaz, a könyvtárosok közül meglepően kevesen jutottak el a professzori kinevezésig. Magamtól nem is jutott eszembe, de a gratulálók közül jó néhányan kiemelték, hogy én lettem az első női egyetemi tanár a magyar könyvtárosok között.

Barátné dr. Hajdu Ágnes (Forrás: <http://elte-lis.blogspot.com/>)

Március 15-e alkalmából kivételes dolog kitüntetést kapni – az ünnephez kötődés különös hangsúllyal esik latba. Az átadás március 17-én lett volna, de a járványhelyzet miatt ez meghiúsult. Számomra azonban a lovagkereszt jóval többet jelent az engem ért megtiszteltetésnél. Nyolcvanadik születésnapja után édesapám, ugyancsak március 15-e alkalmából szintén kapott lovagkeresztet. Az átadási ünnepségen ott voltunk a férjemmel. Az ünnepség után édesapám elővett egy másik lovagkeresztet, amelyet a II. világháborúban hősi halált halt bátyja kapott, és ezt mondta: *ezért a kitüntetésért bátyám az életével fizetett, én egész életem munkájával*. Amiatt, hogy én is beállhattam ebbe a képzeletbeli sorba, a lovagkereszt számomra mindennél többet jelent: ennek révén újra átélhettem azokat a szép órákat, amikor édesapám vette át saját kitüntetését. Édesapám ismert, nagyműveltségű könyvtári szakember volt, róla szívesen beszélek.

– Honnan és hogyan vezetett idáig az életútja?

– Már az a tény, hogy *Hódmezővásárhelyre* születtem, óriási ajándék. Olyan városban nőttem föl, ahol az emberekben különös érzékenység él az álmok, az irodalom, a képzőművészet, a tisztesség iránt. Ez számos irodalmi alkotásban megjelenik. A legismertebb *Németh László Égető Esztere*, de mindenképpen ide sorolnám a vele érzelmi és tartalmi összefüggésben lévő színdarabot, *Bibó Lajos Hibások* című színművét. Később a város díszpolgára lett Bibó Lajos, akiről *Móricz Zsigmond* több ízben a legnagyobb elismerés hangján írt.

Egész gyerekségemet olyan légkörben töltöttem, ahol érezhettem, milyen nagyszerűek az én szüleim, nagyszüleim. Olyan barátokkal voltak körülveve, mint például *Gahyasi Miklós*, akihez odajárt az akkori vásárhelyi és a városon kívüli irodalmi, művészeti élet – közülük csak egyet említek: *József Attila* is meglátogatta őt. Gyakran voltam náluk, rengeteget tanulhattam a kitartásról, a küzdelemről, a városhoz való kötődésről – mindez egész kisgyerek koromtól kezdve meghatározta az életemet.

Nemcsak az iskolai, de még az óvodai emlékek is földerenghetnek mint meghatározó elemek az életpályámon: például *Ortutay Gyula* édesanyja volt egy ideig az óvónénim. Nagy múltú általános iskolába jártam, ahol mindenki ismerte, becsülte az én családomat. Ez az érzés kibéleltté tette az életet, pedig nagyon nehéz idők jártak akkor: szeretett nagyapámat igen ritkán láthattam, mert ha egyáltalán eljöhett, csak 48 órát tartózkodhatott a városban. Nem lehetett tovább a családja körében, nehogy valami politikai feszültséget keltsen. Azért telepítették ki, mert királyi főügyész volt. Dédapám a város alpolgármesteri tisztét töltötte be. Nem visszamerengés ez részemről, csak a nagyapám – aki vezérlő fonalként a mai napig kíséri az életemet – hiánya benne volt a mindennapokban. Amikor azonban együtt voltunk, kimondottan sokat lehetett tanulni tőle.

Az iskola közel volt a házunkhoz. A szomszédunkban lakó fiúval gyakran mentünk együtt óvodába, később egy iskolába jártunk. Ő lett a férjem.

– Középiskolai tanulmányait hol kezdte, hova járt egyetemre? Mi érdekelte fiatalkorában?

– A középiskola mindenki számára egy életre meghatározó, különösen, ha az ember olyan gimnáziumba járhat, amilyenhez nekem volt szerencsém. A *Bethlen Gábor Gimnázium* óriási múltra tekint vissza, végig nagyon erősen kötődött a református egyházhoz. Iskolánk irodalmi, képzőművészeti kapcsolatai révén volt lehetőségünk különleges kérdésekről is beszélgetni – hogy csak egy példát említsek: a gimnázium egykori tanára, Németh László a városi könyvtár bővítésére ajánlotta föl a Kossuth-díját.

A gimnázium a tanároknak és a diákoknak olyan otthont teremtett, ahol a sok bizonytalanságot magában hordozó külvilág politikai szemléletétől független, értékelvű, a hűségen alapuló belső világban élhettünk.

Osztályfőnökünk, *Láng István* közismert, közkedvelt, nagyon érzékeny és különleges pedagógiai elveket magáénak tudó, a művet mindenek felett értéknek tartó ember volt. Kalandos sorsú tanár volt, aki mindig, minden körülmények között segítette a diákjait. 1956 után bebörtönözték, eltiltották a tanítástól, mert a diákokat az utcára – engedte? vezette? – ki így, ki úgy aposztrofálja a történeteket. Szerencsére visszajöhetett tanítani, mert az igazgatónk, *Grezsa Ferenc* – nem melleleg országos híró irodalomtudós, Németh László-kutató – kiállt mellette.

Fizika tagozatra jártam. *Bodrogi Sándor*, a fizikatanárom az egyenes gerinc, a becsület, a lelkiismeretesség élő példája volt mindannyiunk számára. Bodrogi tanár úr lehozta nekünk *Jánosy Lajos* professzort, hogy tőle halljunk fizikát. A nem hagyományos szemléletű, atomfizikára építő, Jánosy-féle tankönyvből tanultunk. Nem véletlen, hogy tanulmányaim és édesapám hatására olyan szakpárt választottam, amit rajtam kívül senki, soha: *fizika – könyvtár* szakra jártam az ELTE-re. Hihetetlen érzés volt bekerülni az egyetemre. A bölcsészkar akkor még a Pesti Barnabás utca 1. szám alatt működött. Édesapám előttem pár évvel, 1969-ben

végzett ott a levelező tagozaton. A két felvételiztető tanár, *Fülöp Géza* és *Szelle Béla* már akkor megmutatták, milyen különleges személyiségek.

Barátné dr. Hajdu Ágnes édesapjával, dr. Hajdu Gézával

Nagyon szerettem egyetemre járni, pedig kifejezetten nehéz volt a két külön karhoz tartozó szakot összeegyeztetni. A tanáraim, az évfolyamtársaim – különösen a fizika szakon – sokat segítettek. Ezek az évek arra is jók voltak, hogy megdőljenek bennem bizonyos sztereotípiák – például, hogy a „TTK-sok kockák”, akik elmerülnek a számok, a kísérletek világában. Ehelyett azt láttam, hogy ők több kortárs magyar irodalmat olvastak, mint a bölcsészek. Tanárunk volt például *Marx György*, akinek mindannyian lángoló követői és tisztelői voltunk. Felejthetetlen módon magyarázta a fizikát és az élet dolgait – mert neki még erre is volt ideje.

Későbbi életem sorára mégis vitathatatlanul több motivációt kaptam a bölcsészkaron. Időnként elgondolkodom: vajon akár a töredékével tudok-e hatni a diákjaimra, mint annak idején rám hatottak az én nagyszerű tanáraim: *Fülöp Géza*, *Szelle Béla*, *Babiczky Béla*, *Szentmihályi János*, *Szabó Sándor*, *Horváth Tibor*, *Voit Krisztina*.

Példamutató módon megbecsültek bennünket egyetemista korunkban. Színes egyéniségek, roppant széles érdeklődésű, széles kapcsolatrendszerrel bíró, a munkában feltétel nélkül hívó emberek voltak. Itt kaptam megerősítést arra nézve, hogy nem járok rossz úton, amikor két, látszólag különálló területen akarok otthon lenni.

– Személyes ismerősei tudják, életében milyen nagy szerepet játszik a családja. Milyen értékrendet hozott otthonról, mit sikerült átadnia gyermekeinek?

– Úgy vélem, ha az ember a maga teljességében megmutatja magát, a hitvallását, a kötődéseit, akkor egyenesebben tud bármilyen kapcsolatba beleállni.

Mit sikerült átadnom? Soha, egyetlen pillanatig nem volt kérdés számomra, hogy a legfontosabb a családom. Akármennyire sodort az élet, akármennyire elragadt egy feladat, efelől soha kétség nem volt. Előfordult, hogy átmeneti időre valamit háttérbe kellett szorítanom, de ezt mindig velük megbeszélve tettem.

Azt szerettem volna átadni, amit én kaptam otthonról: hogy minden körülmények között számíthatnak rám, hiszek bennük, hiszek nekik, hiszek az ő igazukban. Sokszor biztattam őket kitartásra, és arra, hogy dolgozzanak meg az eredményért. Az összetartozást nagyon komolyan vettem, öcsémmel együtt igyekeztem a családi identitást erősíteni gyermekeinkben. Fiam és lányom egyaránt nagyon egyenes, a munka becsületét megértő gyerekekké, majd felnőttekké váltak. Jobb gyerekek nincsenek a világon! A család az ő életükben hasonló értékrendet képvisel, lányomnak négy, fiamnak három gyermeke van. Nagyon büszke vagyok rájuk.

– Egész életét meghatározta a református valláshoz, egyházhoz való kötődés. A hívek által megválasztott presbiterként a Szeged – Petőfitelepi gyülekezetet szolgálja. Mióta tölti be ezt a sok feladatot, állandó kapcsolattartást jelentő tisztséget?

– Való igaz, a vallás egész életemet meghatározza. Nagyapám és dédapám gondnoki tisztséget viselő reformátusok voltak. A kevés együtt töltött időben nagyapámmal fölmondtuk a Heidelbergi Kátét, a Tízparancsolatot, az Úri imádságot. Láttam, milyen nagy dolog elmenni a templomba, ahová tartozunk. Láttam, hogy valami miatt egyenes a derekunk. Láttam, hogy számíthatunk az *Úristen* pásztoralására, az *Úr* szüntelen vezetésére. Megtanultam: bármi történik, ne essünk kétségbe, mert van egy biztos pont a világunkban.

A hit mellett a vallás gyakorlása azt is jelenti, hogy van egy másik közösség, ahova tartozol, akiket szolgálnod kell. A könyvtárosi hivatásban is van szolgálat, és ez nagyon közel áll ahhoz, amit presbiterként megtehetünk. Különleges dolog, hogy egy tősgyökeres református városból egy katolikus városba, *Szegedre* költözve, az ember megtalálja a református gyökereit. Én itt megtaláltam. Huszonöt éve vagyok presbiter. Amikor a tiszteletes úr megkérdezett, vállalnám-e a tisztséget, alig hittem el. Méltatlannak találtam magamat rá, mert az előttem járókhoz mértem magamat, de igyekszem helytállni.

– Az egyetem után rögtön könyvtárban kezdett dolgozni Szegeden. A József Attila Tudományegyetem Könyvtárában hét évig módszertani mun-

katársként dolgozott. Milyen gyakorlati tapasztalatokat tudott itt összegyűjteni?

– Az egyetem után egy hónapra a *Somogyi-könyvtárba* kerültem, mert akkoriban voltak bizonyos szabályok az egyetem utáni munkába állásra. Engem vártak Szegedre, ahol évtizedek óta nem volt nappali tagozaton végzett diplomás – ezt *Trogmayer Ottónétól* tudtam meg. Megvolt már az állásom az egyetemi könyvtárban, de oda csak egy rövid kitérő után mehettem dolgozni.

Az egyetemi könyvtárban – véleményem szerint – a lehető legjobb munkakörbe, a módszertani osztályra, a fiókhálózati könyvtárak módszertani gondozására kerültem. Édesapám is módszertanosként dolgozott a Somogyi-könyvtárban, és úgy gondolom, ez a könyvtárosi munka csúcsa. Nagyon sok kihívással néz szembe, aki itt dolgozik: ismernie kell a jogszabályokat, mobilizálhatónak kell lennie, naprakész tudással kell rendelkeznie. Az olvasókkal ugyan csak a hétvégi ügyelet alkalmával találkoztam, a tanszéki könyvtárak használói azonban kiváló közegzet biztosítottak számomra. Sok mindenben vettünk részt, akkor vezették be az új bibliográfiai leírást, tanfolyamokat tartottunk, bennünket is képeztek.

Lett más feladatom is: például egy napon bejött a feldolgozó osztályt vezető Trogmayer Ottóné azzal, hogy volna számomra egy különmunkája. Akkor már férjnél voltam, gyerekeim voltak, korlátozott anyagi lehetőségekkel bírtunk – ezért érdekelt a lehetőség. Amikor megnevezte a feladatot, hogy a jogi kari könyvtár állományát kellene ETO-jelzetekkel ellátni – visszahőköltem. Úgy éreztem, nem vagyok képes erre. Ki tanított osztályozásra? – kérdezte a kolléganő. Babiczky Béla – mondtam. Engem is, ezért bizton belevághatunk a dologba, szükség esetén segíték – válaszolta. Nem kellett túl sokszor tanácsot kérnem: ez is bizonyítja, milyen nagyszerű tanár volt Babiczky Béla. Nem a szigor, nem a túlzott számonkérés, hanem a diákokba vetett hit és bizalom volt az alapelve. Örök hálával tartozom neki. A háromezrezer kötet nagy részét egyedül dolgoztam föl, ugyanakkor nem éreztem, hogy nekem elég lenne egy ilyen típusú munka. Sokkal aktívabb vagyok, szeretem az embereket, szeretem, ha sokféle kihívás van előttem, jobban vonzódtam a módszertani munkához.

– Két ízben, két-két évig igazgatóként irányította először a Juhász Gyula Tanárképző Főiskola könyvtárát, majd a Somogyi-könyvtárat. Ez utóbbi időszak alatt már az Eötvös Loránd Tudományegyetemen adjunktusként is oktatott. Az első számú vezető posztját általában hosszabb ideig szokták betölteni – miért vált meg ilyen hamar az igazgatói pozíciótól?

– Itt ért az a váratlan felkérés, hogy vállaljam el a főiskola könyvtárának vezetését. Az elődöm jött el megkérdezni, követném-e őt az igazgatói állásban. A fiatalok önbizalma ellenére sem gondoltam, hogy túlzottan egyszerű feladat lesz, de a tanszéki könyvtárak miatt ismerős volt a terep, így elfogadtam a felkérést. Két éve dolgoztam ott, amikor 1987-ben egy Csongrád megyei könyvtáros napra meghívtuk Szabó Sándor tanár urat előadni, aki megemlítette, hogy volna módomban

az egyetemen tanítani. Egyszerűen hihetetlen lehetőségnek tűnt, álomszerűnek, hogy egy fiatal ember azok közé kerülhessen, akik őt tanították. Természetesen beszéltem Fülöp Gézával, akinek a biztatására beadtam a pályázatomat. Ekkor kerültem a tanszékre. Úgy állapodtunk meg, hogy felköltözünk Budapestre, de kiderült, hogy a lakáskörülményeink, az anyagi lehetőségeink sokkal rosszabbak lettek volna a fővárosban. Számot vetettem azzal, milyen erősen kötődöm a családomhoz, nagyon nehezen hagytam volna a szüleimet egyedül. Végül be kellett vallanom, hogy lelkileg sem tudok felköltözni Budapestre.

1989-ben indult el Szegeden az önálló könyvtárosképzés – addig csak kihe-lyezett tagozat működött, amelynek a vezetője az édesapám volt. Létrejött a tan-szék, ahol először fél-, majd egész állásba kerültem, de mellette megtartottam a többnyire félállású, időnként csak önkéntes állásomat az ELTE-n, hiszen annyira fontos volt számomra.

1990-ben a Somogyi-könyvtár igazgatói állása váratlanul megüresedett. Na-gyon furcsa helyzet állt elő: a megbízott igazgató az édesapám volt, a kinevezés neki járt volna. Nagyon nehéz döntés volt részemről, hogy megpályázzam-e ezt a pozíciót, hiszen akkor az ő megbízott igazgatói kinevezése rövidebbre szabódik – édesapám mégis erre bízott.

Érdekes módon alig voltam idősebb, mint az a *Csallány Dezső*, aki 33 évesen került a Somogyi-könyvtár élére. Többek között róla írtam a szakdolgozatomat, majd később az egyetemi doktori disszertációm.

Ekkor kerültem a megyei könyvtár élére, ahol 1992-ig voltam igazgató. Attól kezdve már csak az oktatásra koncentráltam, részben Szegeden, részben a fővá-rospan. Szegeden *Monok Istvánnal* dolgoztunk egészen addig, amíg ő az *Országos Széchényi Könyvtár* főigazgatója nem lett. A szegedi egyetem főiskolai karán 1999-ben tanszékvezető, 2000-ben főiskolai tanár lettem. 2013-ban átszervezték a sze-gedi képzést: az informatikus könyvtáros BA képzés átkerült a bölcsészkarra. Kiszl Péter igazgató úr 2013-ban hozta szóba: nagyon szívesen venné, ha megpá-lyáznám a *Könyvtártudományi Tanszék* vezetését az ELTE-n. Egy hét gondolkodási időt kértem, mert ugyan az első pillanattól kezdve nyilvánvaló volt, hogy én ide tartozom, de a családommal meg kellett beszélnem. Mindenki támogatott, pedig nem egyszerű helyzet, ha a feleség, az anya egy másik városban dolgozik. Csalá-domtól és az intézetigazgató úrtól mindig minden segítséget megkaptam, és én igyekszem meghálálni ezt a bizalmat. Talán az idei előléptetés arról árulkodik, hogy e téren nem járok rossz úton. Minden eddig felgyűlt tapasztalatom, tudá-som, kapcsolatom az egyetem szolgáltatában áll – mert a szakmai kapcsolataimat nem mint Hajdu Ágnes, hanem mint az ELTE oktatója építem és ápolom.

– **Szakmai tevékenységének fő pillérei az egyetemi oktatás, a tudományos kutatás, a hazai és nemzetközi szakmai szervezetek munkájában való rész-vétel, valamint a könyvtár- és információtudományi területen végzett szak-értői munka. 1987-től megszakítás nélkül oktat felsőfokú könyvtárosképző**

intézményekben. Az oktatás és a kutatás elválaszthatatlan egymástól – nem véletlenül látjuk az oktatott tárgyak és a kutatási témák között a párhuzamot. Három évtizednél hosszabb oktatói munkássága derekán zajlott a magyar felsőoktatás egyik legnagyobb átalakítása, az áttérés a bolognai képzésre. Hatalmas munkát végzett a képzési és kimeneteli követelmények egyetemközi kidolgozásában. Tanszékvezetőként felelős az alap- és mesterképzésén zajló oktatásért, a doktori iskolában témavezetőként a jövő tudós könyvtárosainak munkáját irányítja.

Tizenöt éve zajlik a bolognai rendszerű képzés Magyarországon. Az előző képzési rendszert vagy a jelenlegit tartja jobbnak, hatékonyabbnak?

– Nem egyszerű a válasz. Nagyon fontos, hogy egy ország beilleszkedjen a nemzetközi akadémiai képzési rendszerbe. Ha az egész felsőoktatás átalakul, akkor az egyes szakoknak ezt követniük kell. Az általunk nagyon tisztelt skandináv országokban például, különösen Dániában és Norvégiában más volt a képzési rendszer, hosszú ideig önállóak voltak a könyvtársképző iskolák. Nagy küzdelem árán, sok idő múltán sikerült az egyetemi keretekbe integrálódniuk.

A régi és a jelenlegi képzésnek előnyei és hátrányai egyaránt vannak – amennyiben ezek hátrányok, de inkább sajátosságok. Alapvető fontosságú, hogy a könyvtársképzés is hasonló rendszerben folyjon, és hasonló megmértetésben részesüljön, mint a diszciplináris tárgyak. Az előző képzési rendszernek a kétszakosságára, mint nagy előnyére szoktak hivatkozni. Való igaz, hogy személyesen én magam is élveztem a kétszakos képzés előnyeit, a kétféle szemléletet, a más típusú tudást. Magától értetődik, hogy a könyvtárosnak széles körű tudással kell rendelkeznie ahhoz, hogy teljesíteni tudja feladatait. Különösen a tájékoztatásban, a feldolgozásban nagy segítséget jelenthet egy második szak, de a régi rendszerű képzésben is voltak egyszakos képzések. Létezik azonban más út is. Meglepően gyakori, hogy egy másmilyen végzettségű szakember a mi hivatásunkban találja meg a boldogulását, itt érzi jól magát.

A bolognai rendszer előnye, hogy nagyobb óraszámban képezzük a hallgatókat, és ezáltal talán több gyakorlati ismeretet adhatunk át, valamint elkötelezettebbé tehetjük a tanítványainkat. Úgy emlékszem, a régi hálótérrel összehasonlítva ma arányaiban több gyakorlat van. Aztán itt van a lehetőség a minor szak választására, ahol ötven kredit értékben más tárgyat is fölvehet a hallgató BA tanulmányai során. Újabban pedig a könyvtárostanár szakra is lehet járni. Mi például sok módszertani, gyakorlati megoldást nem tanultunk az egyetemen. A mostani képzés célja, hogy a világtendenciákkal összehasonlítható, összemérhető, átjárható legyen. A BA után például el lehet menni külföldre MA-ra, vagy a mesterképzés után PhD-ra. A kompatibilitás nagyon fontos követelmény mind hazai, mind nemzetközi összevetésben.

Barátné Hajdu Ágnes a XXXIV. OTDK-n szereplő hallgatókkal, Pataki Fruzsínával, Markó-Markechné Zelei Edittel és Móring Tiborral, valamint kollégáival, Senkei-Kis Zoltánnal és Kiszl Péterrel (Forrás: <http://konyvtartudomany.elte.hu/>)

– Egy teljes emberöltő alatt hány tanítványa lehetett? Lát-e szignifikáns különbséget a két-három évtizeddel ezelőtti és a mai könyvtáros hallgatók között?

– Nem tudom pontosan, hány tanítványom volt – úgy négyezer körül lehetnek, és a legtöbbjükre emlékszem. Mindegyikükre büszke vagyok, aki helytállt, megmaradt a pályán, és érzi az elhivatottságot. Nagyon nagy dolognak tartom, hogy most olyan intézetben dolgozhatom, ahol egy kivételével mindenki a tanítványom volt. Meghatottság nélkül nem is tudok erre gondolni.

Igen, van különbség a régiek és a mostaniak között. Nehezebb időszakban élünk most, nagyon sok a bizonytalanság, magában a képzési rendszerben is kevesebb a stabilitás – és ez meglátszik a diákokon. Sokan úgy kerülnek ide, hogy nem ismerik a pályát. A mai hallgatók önállóbbak. Mostanában sokkal többen vannak, akiknek dolgozniuk kell a tanulás mellett – régebben kevesebb diáknak kellett a saját megélhetéséről gondoskodnia. Túl sok inger éri őket. Jobb a nyelvtudásuk, világot látnak – ez például óriási különbség, régen erre szinte nem volt lehetőség. A tanulmányaik során azonban könnyebben megelégszenek az internetes forrásokkal, mint a nehezebben elérhető nyomtatott, de ugyanakkor nélkülözhetetlen dokumentumokkal.

– **Idegen nyelvű Erasmus-kurzusokat szervez és tart az ELTE-n. Mely országokból, hányan érdeklődnek a magyar könyvtárosképzés iránt?**

– Az *Erasmus*-kapcsolataink 2014-től indultak, akkor kezdtük megkötni a szerződéseket, ma már több mint húsz egyetemmel van megállapodásunk. Nagyon színvonalas spanyol, török, norvég, olasz, német, román, horvát, lett, svéd egyetemekkel vagyunk kapcsolatban.

Hiszem és vallom, hogy a meglévő kapcsolataimat az egyetemi oktatás szolgálatába kell állítani.

A veszprémi vándorgyűlésen *Navracsics Tibor* azt mondta, hogy az *EU* leg-sikeresebb projektje az *Erasmus+* program. Több iránya van: nagyon fontos és hasznos a hallgatóknak – részben, hogy az itthoni, megszokott környezetükben találkozhatnak külföldi hallgatókkal, oszthatják meg tapasztalataikat, részben, hogy ők is kiutazhatnak egy vagy két szemeszterre, sőt, gyakorlatra. A külföldi egyetemi kurzusokon való részvétel nagyon inspiráló, sokat lendít a nyelvtudásukon, erősíti szakmai tapasztalataikat, akár egész életüket meghatározhatja.

A külföldi hallgatók fogadása az oktatóknak is hasznos. Az intézetben 17 kurzust kifejezetten az ő számukra dolgoztunk ki, igazodva az ő hálótérvekhez. Az Erasmus-kurzusok gyümölcsözően hatnak a saját tematikáinkra. A kölcsönös elvárás jegyében kikristályosodó tananyag az oktatók fejlődését segíti, nyelvtudásukat fejleszti. Idegen nyelvű előadásokat tartani, a hallgatókat ügyes-bajos dolgaikban segíteni, folyamatosan kommunikálni – nagy kihívást jelent.

Szinte minden félévben van három-hat Erasmus-hallgatónk – kivéve a mostani járványhelyzetet. Két török hallgatónk március 12-én éppen órát tartottam, amikor bejelentették a veszélyhelyzetet. Most jött volna egy maláj és egy thai hallgató is. Könnyű látni az összefüggést, hogy miért pont Malajziából és Thaiföldről jönnek diákok: ezekben az országokban jártam az IFLA-konferenciát előkészítő bizottság tagjaként, akkor építettem ki ezeket a kapcsolatokat. A hallgatók mellett minden szemeszterben eljön három-négy Erasmus-professzor előadást tartani, általában cserekapcsolatok keretében, így a mi oktatóink is ki tudnak utazni külföldi egyetemekre.

– **A Könyvtáros Egyesületek és Intézmények Nemzetközi Szövetségében (IFLA) 2005 óta több tisztséget is betöltött – többek között az Igazgatótanács tagja volt két cikluson át. Az IFLA 1927. évi megalakulása óta magyar szakember először jutott ilyen magas pozícióba. A Magyar Könyvtárosok Egyesületének (MKE) elnöke 2015-től, az MKE és az Informatikai és Könyvtári Szövetség Könyvtáros Életpályamodell Bizottság elnöke 2014-től, a könyvtárosi életpálya stratégiai munkabizottság tagja 2003 és 2008 között – és még hosszan sorolhatnánk nemzetközi és hazai szakmai szervezeti tagságait.**

Mi az általános tapasztalat, az IFLA-tagországok kormányai mennyire építik be szakpolitikájukba a szervezet által megfogalmazott ajánlásokat? Magyarországon mennyire érvényesülnek az IFLA progresszív szakmai elvei?

– A mi hivatásunkban az IFLA nagyon jelentős szerepet játszik, mindennapi munkánk során erősen támaszkodunk rá. A szervezetnek a szabványalkotástól az ajánlásokon, útmutatókon át a különféle akciókig terjedő, több évtizedes tevékenysége óriási segítséget jelent szakmai munkánkban. Az IFLA 2015-ben például az ENSZ fenntarthatósági céljaihoz csatlakozott, és ez a könyvtáraknak számos feladatot ad.

Nagyon fontosnak tartom, hogy a szervezet a nemzetközi kultúrpolitika formálójának tekinti magát, és nem kizárólag a könyvtárosokkal, hanem szélesebb vonatkozású társadalmi ügyekkel foglalkozik. Nem véletlen, hogy az UNESCO-val, az ENSZ-szel közösen hallatja a hangját olyan fontos kérdésekben, mint például az információs szegénység vagy az EU tagországaiban a szerzői jogi törvény felülvizsgálata.

Az adott helyi kormányzat részéről rendszeresen megnyilvánul a politikai támogatás az IFLA éves konferenciáin. A tagországok szakpolitikájába két oldalról is bekerülhetnek a szervezet által javasolt iniciatívák: egyrészt a szakemberek oldaláról, másrészt a kapcsolódó területekről. Például nagyon komoly elismerést váltott ki a magyar misszióból, amikor az ENSZ-ben volt alkalmam bemutatni azt a két – magyar, illetve angol nyelvű – füzetet, amely a magyar könyvtáraknak az ENSZ fenntarthatósági fejlődési elveihez kapcsolódó innovációit dokumentálja. Egészen biztos, hogy ez a hír visszajuthatott Magyarországra. Amikor *Kőrösi Csaba*, a Köztársasági Elnöki Hivatal Környezeti Fenntarthatósági Igazgatóságának vezetője egy rendezvényünkön meglátta a kiadványt, azt mondta, komoly elismerésre méltó munka. Nem is gondolta volna, hogy a könyvtárak ilyen elkötelezettek a fenntartható fejlődés kérdésében.

Erőnkhez mértén igyekszünk részt venni mindegyik IFLA-projektben, így az elsők között voltunk, akik a *Library Map of the World*-be adatokat küldtek. Nem könnyű lépést tartani, mert a szervezet sosem volt olyan aktív, mint a mostani időszakban. Erre az intenzív tevékenységre a *Bill and Melinda Gates Alapítványtól* kapott több millió dollár ad lehetőséget 10-12 éven át. Az IFLA stratégiájának kidolgozására például 102 országból érkeztek szakemberek. Ezt a munkát *table facilitator*ként tudtam segíteni, amely során megint számos, különlegesen érdekes tapasztalattal lettem gazdagabb.

– Az utóbbi húsz évben rengeteg tanulmányúton vett részt, bejárta a világot Új-Zélandtól Kanadáig és Dél-Afrikától Malajziáig. Melyik útja volt szakmailag, és melyik emberileg a legemlékezetesebb?

– Szakmailag nehéz bármit kiemelni. Az egyik nagy nemzetközi siker – a mai napig meghatározó a pályámon –, hogy kétszer beválasztottak a Bill and Melin-

da Gates Alapítvány tudományos tanácsadó testületébe, 2010-ben és 2011-ben. Szakértőként vettem részt a legjobb internetoktatás díjára pályázók elbírálásában. Érdekes volt ez a feladat: egyrészt más volt a bírálati eljárás, másrészt a könyvtári körön kívülről is jöttek pályázatok. Különleges élmény volt egy más szemléletű értékelési procedúrában, egy professzionálisan felépített értékelési folyamatban részt venni. A mai napig építék az ott szerzett ismereteimre.

Az utóbbi években személyes látogatások keretében részt vettem az IFLA-konferenciák megrendezésére pályázó országok minősítésében. Rengeteget tanultam a konferenciaszervezés kritériumairól, a rendezvények sarokpontjainak kirajzolásáról. A munka során nagyon sokat kaptam, de talán adtam is. Ez utóbbit az is mutatja, hogy valamennyi utamon szövődött számos, mai napig élő kapcsolatom, melyek közül jó néhány komoly barátsággá fejlődött.

– Mióta tagja a Magyar Könyvtárosok Egyesületének? Miért tartja fontosnak a szakmai szervezetben végzett munkát?

– Egyetemista korom óta vagyok az egyesület tagja. Akkoriban Fülöp Géza volt az MKE alelnöke, és gyakran utalt a szakmai közösséghez való tartozás fontosságára. Sokkal erősebbek vagyunk, ha összefogunk – mondta. Részemről nem kellett nagy meggyőzés, de arra nem gondoltam, hogy az egyesületnek egyetemista is tagja lehet.

Mióta az eszemet tudom, édesapám is dogozott az egyesületben, a *Csongrád Megyei Szervezet* elnöke volt, tehát magától értetődött, hogy ha egy kis lehetőség felcsillan, belépek a könyvtáros egyesületbe. Igyekeztem mindenütt ott lenni, tanulni. Nagy élmény volt például az első szegedi vándorgyűlésen segíteni a szállások kiosztásában, a kollégák kalauzolásában. Nagyon régóta tagja vagyok a Csongrád Megyei Szervezet elnökségének, tizenkét éven át az országos elnökség tagja, ebből nyolc évig alelnök voltam, majd 2015-ben megválasztottak elnöknek. Szokás szerint az újonnan megválasztott elnök szól néhány szót. Mivel nagy tisztelettel adózom *Bakos Klára* elnöki munkásságának, részben erről beszéltem, majd arról, hogy szeretnék annak a két embernek megfelelni, akik ide vezettek engem: Fülöp Gézának és az édesapámnak.

**– Nehéz szívvel teszem föl a következő kérdést: mennyire tartja hatékonynak az MKE érdekérvényesítő szerepét, lehetőségeit? Különösen a 2020. április 9-én „húsvéti ajándékként” megküldött törvénytervezet miatt súlyos a kérdés. A közgyűteményi szervezetek közös állásfoglalása a leg-
határozottabban elutasította a közalkalmazotti jogviszony átalakítására irányuló tervezetet, de az egységes fellépés, az erélyes tiltakozás dacára a törvényt mégis elfogadták.**

– Sokkoló, nagy vereségként éltem meg, mert hiszek abban, hogy a könyvtárosok egész életüket a köz szolgálatában élik meg. Jó érzés volt azonban megtapasztalni,

hogy egy ilyen alapvető kérdésben több szakmai szervezet is összefog, közösen lép föl – még ha most nem is jártunk eredménnyel.

– Tudományos munkássága terén két markáns vonal rajzolódik ki: az egyik a könyvtár- és információtudomány, azon belül főként az osztályozáselmélet, az ETO elmélete és továbbfejlesztése, a tudásmenedzsment, az információ vizualizálása, a könyvtárosképzés könyvtárpolitikai megközelítésű kérdései, a szakmai és hivatásidentitás. Ezen a széles palettán közel kétszáz – köztük számos idegen nyelvű – publikációja és előadása ismertes az 1990-es évek elejétől napjainkig. Könyvtáros generációk nőttek föl Babiczky Bélával közös könyvén,² a tartalmi feltárásban dolgozók naponta forgatták az ETO Barátné Hajdu Ágnes által szerkesztett kiadását.³

Másik jelentős kutatási területe a könyv- és könyvtártörténet, a szűkebb pátriájához kapcsolódó olvasókörok és társadalmi egyesületek története. Az 1985-ben megvédett egyetemi doktori disszertációjának témája a Somogyi-könyvtár története 1934 és 1944 között. Édesapja, dr. Hajdu Géza tette közzé a hódmezővásárhelyi olvasókörok történetét.⁴ Leánya az ő kutatómunkáját folytatva, önálló kötetben tárta föl szülővárosa, Vásárhely társadalmi egyleteinek történetét az 1918-1948 közötti időszakban⁵ – ez volt egyúttal PhD disszertációja. 2013-ban tartott habilitációs előadásának témája: *Az olvasókörok, mint a közgondolkodás fejlődésének meghatározó terei*. Édesapja 80. születésnapjáról tisztelői, barátai tanulmánykötettel emlékeztek meg. A kötet szerkesztőjeként a könyv főcímét Máté evangéliumából idézte: *Mert a szívnek teljességéből szól a száj*.⁶ Miért erre az idézetre esett a választása?

– Azt az érzést fejezi ki, amit a könyv összeállítása kapcsán éreztem. Édesapám nagyon megbecsült, szeretett ember volt, sokan kötődtek hozzá. Amikor közeledett a születésnapja, mindenki tiszta szívvel állt az emlékkötet ügye mellé. Három születésnapi ünnepséget szerveztünk édesapámnak. A legtöbben azon a *Bartók Béla Művelődési Házban* rendezett tanszéki ünnepségen vettek részt, amely *Shakespeare* következő sorával zárult: *a te nyarad el sose viruljon*.⁷ Nagyon sokan eljöttek messzi városokból, aki nem tudott jönni, levelet írt, ajándékot küldött. Szimbolikusan és ténylegesen egyaránt igaz lett a könyv címében foglalt gondolat.

– Vásárhelyi monográfiájában a különböző egyleteket, olvasóköroket szervezőket „kovász-embereknek” nevezi. Manapság vannak még „kovász-emberek”?

– Vásárhelyen valóban léteztek/léteznek ilyen emberek, de bárhol találkozhatunk velük. Érzékeny, másokra ható, másokért élő, mások boldogulását szolgáló emberek, akik sokkal inkább hatnak a környezetükre, mint amit magukról föltételeznek, vagy amit hitvallásként, küldetesként megfogalmaznak a maguk számára. Nem kell azonban ehhez feltétlenül idősnak lenni, nem kell hozzá tisztséget

viselni. Találunk „kovász-embereket” a hallgatók között is: ők azok, akik képesek közösséget teremteni, akik képesek identitást, értékrendet adni és átadni. Igen, vannak kovász-emberek, és hiszem, hogy lesznek is.

– Egyesületi elnökként, egyetemi professzorként milyen tervei vannak a jövőre nézve?

– Nagyon sokat tanultam a távolléti oktatásból. Meggyőződésem szerint jó néhány elemet lehet majd hasznosítani az egyetemi oktatásban, és határozott szándékom, hogy ezt megtegyük.

Szeretném tovább növelni intézetünk külföldi kapcsolatainak a számát, minél gyümölcsözőbb módon. Most beadtunk egy uniós pályázatot, amelyben észt, olasz, román, bolgár és török kollégákkal dolgozunk együtt, hogy a pályázati lehetőségek megragadásával újabb innovációt tudhassunk magunkénak az egyetemen belül.

Szeretnék minél többet tanítani. A tanítás nagyon erősen motivál engem. Ettől az évtől kezdve várhatóan külföldi PhD-hallgatóink is lesznek – ez egy újabb tapasztalás és kihívás lesz, amely intézetünk nemzetközi rangját bizonyítja. Egyetemi tanárként szeretnék hasznos tagja lenni az intézetünknek, és ami rajtam múlik, azt megtenni a kollégáimért.

Egyesületi elnökként nagyon fontosnak tartom, hogy valamilyen módon erősítsem a szakmánk hazai és nemzetközi megbecsültségét. Továbbra is igyekszem támogatni a különböző szervezeti formák közötti együttműködést az egyesületen belül és a társszakmai szervezetekkel. Ameddig erőm és lehetőségem van rá, minél többet szeretnék tenni az egyesület által megfogalmazott stratégiai célok megvalósítása érdekében.

– Sok erőt kívánok céljai megvalósításához! Köszönöm a beszélgetést.

Jegyzetek

1. Rómaiaknak írt levél. Róm 12.7 Biblia. Szent István Társulat fordítása.
2. Barátné Hajdu Ágnes – Babiczky Béla: *Bevezetés az információkereső nyelvek elméletébe és gyakorlatába*, Budapest, Universitas Kiadó, 1998. 224 p.
3. *Egyetemes Tizedes Osztályozás*. UDC Publ. No. P057. Szerk., bevezető Barátné Hajdu Ágnes. 1/1-2.-2. köt. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár : Könyvtári Intézet, 2005. 1090 p.
4. Hajdu Géza: *Az olvasókörök városa. Vásárhelyi körök 1945-2000*. Hódmezővásárhely, Hódmezővásárhely Megyei Jogú Város Önkormányzata, 2002. 192 p.
5. Barátné Hajdu Ágnes: *Társadalmi egyletek a két világháború között és a koalíciós időszakban Hódmezővásárhelyen*. Hódmezővásárhely, Németh László Városi Könyvtár, 2015. 160 p.
6. „Mert a színek teljességéből szól a száj.” *Könyvtártudományi tanulmányok Hajdu Géza 80. születésnapjára*. Szerk. Barátné Hajdu Ágnes. Szeged, Szegedi Egyetemi Kiadó Juhász Gyula Felsőoktatási Kiadó, 2007. 292 p.
7. William Shakespeare: *XVIII. szonett*. In: *Szonettek*. Ford. Justus Pál. Budapest, Európa Kiadó, 1989. 31. p.